

Бој на Чегру

Бој на Чегру

На почетку 19. века најбитнији циљ у обнови српске државе било је ослобођење Ниша од Турака. Српски вођа Карађорђе, је у разговорима са изаслаником царске Русије и даље у преговорима са Наполеоном и турцима, истицао да у састав Србије мора ући и Ниш. Српска устаничка војска је кренула ка Нишу, са циљем да га заузме и продре ка Старој Србији и Косову. Карађорђе је предлагао да на Ниш крене целокупна војска, док су остали команданти захтевали напад на четири фроната, што је било и прихваћено. Српска устаничка војска, са 16.000 бораца, предвођена главним командантом Милојем Петровићем, пристигла је 27. априла 1809. године на домак Ниша, код села Каменице, Горњег и Доњег Матејевца. Српски војници су изградили шест шанчева. Први и највећи је био на Чегру са војводом Стеваном Синђелићем, други у Горњем Матејевцу (код данас обновљене Латинске цркве) са Петром Добрњцем, трећи северозападно од Каменице са војводом Илијом Барјактаревићем, четврти у Каменици са главним командантом Милојем Петровићем, пети шанац је био изнад Каменице са војводом Пауљом Матејићем и шести у Доњем Матејевцу. Захтев Милоја Петровића да се Ниш одмах нападне није прихваћен. Тражило се да се сачека са нападом и изврши јака блокада града. Са друге стране, турска војска је добила велико појачање од преко 20.000 војника из Једрена, Солуна, Врања и Лесковца.

Беле Кула

Турци су напали 30. маја шанац Петра Добрњца. Наредног дана, 31. маја 1809. године, напали су најистуранији шанац на узвишењу Чегар којим је командовао Стеван Синђелић. Бој се водио читав дан. По причи очевидца Милована Кукића, "Турци су пет пута нападали, а Срби су их пет пута јуначки одбијали. Сваки су пут Турци били одбијени с великим губитком. Једни су Турци нападали, а други су преко њих ишли у напредак, и тако кад шести пут нападну испуне опкопе мртвима, живи преко њих навале у шанац и стану се са Србима бити пушкама, сећи и бости сабљама и ножевима. Војници српски из других шанчева повичу да се Стевану иде у помоћ, али не дођоше у помоћ", како прича Милован Кукић, "или што нису могли без коњаника или што Милоје Петровић није дао. Кад Синђелић виде да Турци овладаше шанцем, појури магацину где је стајала муниција, потегне из пиштоља и запали барутану. Страховит пуцањ потресе сву околину, густо облак дима обави сав шанац. Стеван Синђелић, који је дотле тога дана доспевао свуда, све храбрио и свакоме помагао, долети у ваздух." На Чегру је изгинуло око три хиљаде Срба и двоструко више Турака.

Данашњи споменик у облику

куле

После Чегарске битке, од глава Срба изгинулих на Чегру на путу за Цариград, изграђена је крајем лета 1809. године Ђеле-кула по налогу Хуршид-паше, тадашњег свирепог турског заповедника Ниша. Изграђена је на четвороугаоној основи, висине око 3 метра. У Ђеле-кулу су узидане 952 лобање српских јунака као опомена српском народу. Пред Ђеле-кулом, враћајући се из Цариграда, застао је 1833. године француски песник и академик Алфон де Ламартин. Потресен записао је у белешкама (касније објављеним као књига “Пут на исток”) чувене речи: “Поздравих оком и срцем остатке ових храбрих људи, чије су одсечене главе постале камен – темељац независности њихове отаџбине ... Нека Срби чувају овај споменик! Он ће њихову децу учити колико вреди независност једног народа, показујући им уз коју цену су је њихови очеви платили.” Над кулом је 1892. године подигнута капела која до данас чува преосталих 58 лобања. Ђеле-кула представља јединствен споменик такве врсте у свету и верно осликава турске злочине над српским народом.

Споменик на Чегру

Прво обележје места на коме је била Чегарска битка подигнуто је 4. јула 1878. године са натписом: “Војводи Стевану Синђелићу и његовим неумрлим јунацима, који овде славно изгибоше 19. маја 1809. године нападајући Ниш. Књаз Милан М. Обреновић IV и његова храбра војска покајаше их 29. децембра 1877. године освојивши Ниш.” Данашњи споменик у облику куле – симбола војног утврђења – подигнут је поводом педесетогодишњице

ослобођења Ниша од Турака 1. јуна 1927. године. У полукружној ниши споменика на Чегру постављено је 1938. године бронзано попрсије Стевана Синђелића.